

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 278/16

KLAGER: Arne Vigeland
ADRESSE:
PUBLIKASJON: TV 3
PUBLISERINGSDATO: 01.11.2016
STOFFOMRÅDE: Justis/diverse
SJANGER: Underholdning
SØKERSTIKKORD: Kildekritikk og kontroll av opplysninger, kildehenvisning, samtidig imøtegåelse, saklighet og omtanke, skille fakta og kommentar, privatliv, forhåndsdom
REGISTRERT: 04.11.2017
BEHANDLET I PFU: 24.01.2017
BEHANDLINGSTID: 80 dager
KLAGEGRUPPE: Privatperson
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER: Påklaget publisering kan ses her:
<http://www.viafree.no/programmer/underholdning/den-jaevla-naboen/sesong-1/episode-3>

SAMMENDRAG:

TV 3 sendte høsten 2016 første sesong av programmet «Den jævla naboen», som ifølge tv-kanalens egen presentasjon går ut på at programleder Øyvind Rafto og hans panel reflekterer rundt «**kjente, ukjente og ikke minst absurde nabokonflikter fra vårt langstrakte land**».

I episode 3 som ble sendt **tirsdag 1. november 2016** besto panelet av følgende fire personer: Fanny Duckert, professor i psykologi, Nils Christian Nordhus, forsvarsadvokat, Bernt Hulsker, tidligere fotballspiller, og Marte Stokstad, programleder (i annen tv-kanal, gjest her). De to førstnevnte i panelet er faste deltakere.

Omtrent seks minutter ut i episode 3 sa programleder Rafto:

«Når en kule først går varm, kan kulen bli gloheit. Vi skal over til selve A-kjendisen blant norske nabokrangler. En sak fra Nesøya i Asker som vekket stor oppmerksomhet i utlandet, nemlig saken om forretningsmannen som delte naboens uthus i to.»

Det ble i denne sammenheng vist en faksimile fra Verdens Gang med bilde av det omtalte uthuset og tittelen «Kappet uthus i to».

Deretter sa programlederen:

«La oss se litt på hva som egentlig skjedde her.»

Derpå fulgte en kortfilm-dramatisering av konflikten som endte med at et uthus ble delt i to. Tittelen på filmen var «Uthuskutteren på Nesøya».

Filmen var laget som en stumfilm med tekstplakater, og programlederens stemme lå over og kommenterte. Han opplyste:

«I 1947 blir det reist et uthus på Nesøya og der står det i fred og fordragelighet i mange år. I 2006 flytter en finansmann inn i nabolaget og blir tatt vel imot av naboparet.

Mellom tomtene ligger en ubrukt eiendom, som ingen av de eier. Naboparets uthus ligger delvis på denne tomten, men paret har bruksrett gjennom en gammel avtale. Finansmannen påtar seg å kjøpe denne tomten på vegne av alle berørte naboer, for å anlegge en felles vei. Men finansmannen han bryter avtalen og kjøper tomten til seg selv. I salgsavtalen står det spesifisert at naboene skal få disponere tomten slik de alltid har gjort. Men det bryr ikke finansmannen seg nevneverdig om. La oss spole frem åtte år. En vårdag i 2014 slapper ekteparet av på ferie i Spania. Mens finansmannen omsider har fått nok av uthuset, som står delvis på hans tomt.»

Her ble det vist bilder av rollefiguren som skulle fremstille finansmannen og hvordan han kuttet huset i to. Det ble deretter fremstilt hvordan naboene på ferie i Spania ble kjent med hendelsen, og på en av tekstplakatene i filmen stod det:

«Finansmannen: Jeg har ikke revet noe uthus. Jeg har redusert en redskapsbod med 12 kvadratmeter.»

Det ble videre opplyst at tvisten havnet i retten, som **«kommer fram til at bruksretten trumfer finansmannens eierskap»** og at naboene derfor **«kan bruke tomten slik de alltid har gjort»**. Derpå fulgte samtalen i studio hvor panelet snakket om saken.

I samtalen ble finansmannens navn omtalt: Arne Vigeland. En av deltakerne, Hulsker, mente det var kreativt gjort av Vigeland, og at «det er gjort med kirurgisk presisjon». Stokstad uttalte:

«Men jeg tipper at han som har gjort dette her, hvis du ser i hans liv og omgangskrets, så tipper jeg at han har mye konflikter rundt seg. (...）」

Programlederen spurte om psykologens syn:

«Nei, altså, her er det jo helt åpenbart at hans forestillinger om virkeligheten og verden er ganske annerledes enn folk flest. Jeg tror du har helt rett, Marte, at han har nok vært i konflikter før. (...）」

Og advokaten kommenterte:

«Utgangspunktet er jo veldig klart. Du har ikke lov til å bygge eller å ha et uthus på min eiendom. Men det som var avgjørende i denne saken, det var jo den gamle avtalen, som ga uthuseierne en rett til å ha et uthus på eiendommen. Uavhengig av hvem som eier eiendommen.»

Så gikk panelet over til å diskutere motivasjonen, hvordan noen finner på å gjøre noe slikt, og om det er noen diagnose på dette. Duckert sa blant annet:

«(...) Det virker jo som han har ganske stor glede av å trekke det ut i det absurde. Det er et spørsmål om han får noen sekundærgvinster på det. Da begynner man selvfølgelig å tenke litt, at han er en litt sånn spesiell personlighetstype.»

«Det ligner jo veldig på det som psykiaterne kaller dyssosial personlighetsforstyrrelse.»

«Noen ville kalle det det, mens andre bruker mer ord som gal. Og det fine med det begrepet er at det er ikke låst av noen diagnose. Det er ikke inne i manualene i det hele tatt.»

Videre ble det opplyst at saken har vekket internasjonal interesse, og det ble presentert en faksimile fra blant andre Nettavisen.

Panelet ble også stilt spørsmål om de er «stolt over at vi på en måte har fått en ny kjendis i Norge». Programlederen sa:

«Vi har Henrik Ibsen, vi har Kygo, og så kommer liksom Uthuskapperen.»

Panelet tullet litt med dette, før programleder fortsatte:

«Det som skjedde videre i saken var at Vigeland hevnet seg på en måte, for disse naboene leide en container for å putte inn tingene sine fra uthuset. Da anmeldte han dem for at de hadde plassert denne containeren på denne fellestomten. Var det lurt?»

Panelet svarte ikke opp dette, men Hulsker, som fikk siste ord i denne «debatten», sa:

«Jeg lurar på hva som ligger bak. Jeg lurar på hva familien Våg har gjort egentlig mot godeste Vigeland? Noe må ligge bak, for så psycho går det rett og slett ikke an å være altså. Grunnen til at containeren ikke er kappet i to er fordi det rett og slett er for vanskelig. Jeg skal dra den enda lenger, jeg. Jeg skal dra den enda lenger, mine venner. Hvis familien ikke hadde vært i Spania så tror jeg kanskje han hadde kappet dem i to også.»

KLAGEN:

Klager er omtalte Arne Vigeland som mener TV 3s publisering inneholder «svært mange faktiske feil og grove beskyldninger som utløser retten til imøtegåelse». Klager skriver: «Blant annet blir jeg beskyldt for å være 'psycho', 'gal' og lide av alvorlige psykiske lidelser av psykologiprofessor Fanny Duckert ved universitet i Oslo.»

Klager opplyser at han kunne korrigert fremstillingen om han hadde blitt kontaktet. Da hadde han «oversendt TV3 en 1-siders kronologi med referanser til underliggende dokumenter (se vedlegg)». Denne kronologien er ifølge klager «svært forskjellig fra TV3s påståtte fakta i saken».

For øvrig opplyser klager at han har bedt TV 3 «om en beklagelse for å unngå en PFU-klage, men det har han [redaktøren] nektet (se epost-korrespondanse)». Klager legger også til at sakskomplekset «p.t. er gjenstand for straffeforfølgelse (sak 15-151762MED-AHER/2)», og klager mener «TV3s feilaktige fremstilling innebærer en klar forhåndsdømming» av han.

Klager viser til en rekke punkter i Vær Varsom-plakaten (VVP): 3.2, 4.1, 4.2, 4.3, 4.5, 4.14.

Klager utvidet etter igangsettelse og kontakt med TV 3 om en minnelig løsning, klagen med ett punkt i VVP, 4.4: «På bakgrunn av hans [redaktørens] epost som opplyser om at innslaget var basert på andre medie-kilder, uten at dette ble opplyst i innslaget, ber jeg om at punkt 4.4 i Vær Varsom-plakaten tillegges klagen min.» Klager viser i denne sammenheng for øvrig til vedlagte epostkorrespondansen med TV 3, der han blant annet skriver: «Det er tydelig at TV3 ikke forstår de mest grunnleggende delene av nabotvisten når du [redaktøren] sier at TV3s fremstilling er basert på '...en rekke avisoppslag og saksdokumenter fra rettens behandling av grensetvisten.' (min strek). Grensetvisten vant jeg jo fullstendig i november 2015, og den ble ikke anket av naboene. Grensespørsmålene ble også behandlet at [sic] jordskifteretten tilbake i 1981 - med samme resultat.»

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

TV 3 forklarer at programmet «Den jævla naboen» er «et underholdningsprogram som tar for seg nabofeider på en humoristisk måte». TV 3 skriver: «Med utgangspunkt i reelle nabokrangler, presentert gjennom faksimiler og karikerte rekonstruksjoner, diskuterer et panel tematikk knyttet til feidene. Panelet går ikke i dybden i hver enkelt sak, men bruker den som et utgangspunkt for en humoristisk samtale. Denne samtalen er en blanding av personlige anekdoter, ukvalifisert synsing og mer faglige innspill fra jurist og psykolog. Disse faglige innspillene er gjerne av en mer generell art, og ikke knyttet opp til den spesifikke saken.»

Når det gjelder valget om å omtale klagers sak, opplyser redaksjonen at saken ble valgt fordi den er «Norges kanskje aller mest kjente nabokrangel, som har fått stor oppmerksomhet både i inn- og utland». Og: «I et program om nabokrangler er det vanskelig å komme utenom nevnte sak. I tillegg handler saken om jus rundt bruksrett av annen manns eiendom, noe som er svært relevant i den aktuelle episoden.»

Med hensyn til dramatiseringen i programmet, så påpeker TV 3 at dette er «karikerte fremstillinger». Slik TV 3 ser det, bør det også være åpenbart for enhver seer at det handler mer om en «sketsj enn dokumentarisk reportasje». TV 3 bemerker at dramatiseringen er

«gjort i en tydelig forenklet og parodisk form, men vi har selvsagt bestrebet oss på å gi en korrekt gjengivelse av faktaene i saken».

Om kilde-/faktagrunnlaget anfører redaksjonen: «Fremstillingen er basert på en rekke avisoppslag og saksdokumenter fra rettens behandling av striden om bruksretten. Vi registrerer at det er en viss uenighet om kronologien i nabokonflikten, men så vidt vi kan se har samtlige rettsinstanser konkludert i samme retning som vi gjør i vår fremstilling av saken. (...) Så vidt vi kan se har vi ikke utelatt noen vesentlige elementer, eller gjort andre endringer i historien, som påvirker saken i nevneverdig grad.»

Etter redaksjonens mening blir det også henvist til kilder i programmet: «I det aktuelle tilfellet ligger det faksimiler om saken både i forkant og etterkant av innslaget.» TV 3 mener fremstillingen «har godt grunnlag i det som har fremkommet om saken i media og i fremstillingen av de faktiske forhold i de ulike rettslige avgjørelsene av saken».

Hva gjelder studiopraten som følger dramatiseringen, forklarer TV 3 at programserien anonymiserer «så langt det lar seg gjøre». Slik redaksjonen ser det, var det imidlertid i dette tilfellet «vanskelig, da Vigelands navn allerede er knyttet til saken gjennom en massiv mediedekning».

Etter redaksjonens mening foregår studiopraten «i en humoristisk tone». Praten omhandler «jus og psykologi inspirert av reelle nabofeider», og TV 3 skriver: «Når det gjelder psykologien forsøker vi å reflektere rundt menneskelig atferd, og forklare handlinger som intuitivt virker totalt uforståelige. I dette tilfellet spekuleres det i hva som får en person til å dele naboens uthus i to. Det snakkes litt om personlighetstyper for å forklare hvordan en konflikt kan eskalere til et slikt nivå. En av programmets gjester spør om vi har en diagnose på denne mannen, «bare ut fra det vi vet her». Spørsmålet stilles i en spøkefull tone, og det presiseres altså at dette er basert utelukkende på uthusutcuttingen, ikke en grundig gjennomgang av Vigeland som person. Professor i psykologi Fanny Duckert svarer så at «det likner på det psykiaterne kaller for 'dyssosial personlighetsforstyrrelse'», og understreker en ekstra gang at det «likner på». Så påpeker hun at ord som «gal» ikke er psykologiske begreper, og kan brukes fritt, slik de fleste av oss gjør i dagligtalen. Hun gjør altså et nummer ut av at hun ikke vil stille noen psykiatrisk diagnose.»

Slik TV 3 ser det, inneholder ikke noen av uttalelsene sterke beskyldninger som skulle tilsi at klagers rett på samtidig imøtegåelse er utløst: «Disse uttalelsene er en del av en improvisert, uformell samtale med tydelig glimt i øyet, der det spekuleres løst rundt hvordan en såpass drøy nabokrangel kan oppstå. Vi (...) mener derfor at vurderingen av om det skulle åpnes for slik imøtegåelse i form av et tilsvarende fra Vigeland var opp til vårt redaksjonelle skjønn. Vi vurderte det dithen at et tilsvarende fra Vigeland ikke bare ville bryte med formen i dette som er et humoristisk underholdningsprogram, men også gi uttalelsene en seriøsitet og tyngde som aldri var intendert fra vår side.»

For øvrig kan TV 3 heller ikke se at dramatiseringen av saken inneholder påstander som utløser klagers rett på samtidig imøtegåelse, «da vi ikke fremmer noen nye påstander, og hendelsesforløpet vi skisserer allerede er grundig behandlet i både medier og rettsvesen».

I lys av ovenstående avviser TV 3 at programmet innebærer noe brudd på god presseskikk.

Klager stiller spørsmål ved TV 3s påstand om at fremstillingen er basert på avisoppslag og saksdokumenter fra rettens behandling: «Dette er en oppsiktsvekkende påstand fra TV3 sin side ettersom jeg vant grensetvisten fullstendig i november 2015. TV3 gjør ingen henvisning til dette, og baserer dermed hele sin fremstilling på feil faktum. Til tross for ovennevnte styrket TV3 vekten av fremstillingen sin ved programleders introduksjon til dramatiseringen, der han direkte sier: 'La oss se på hva som egentlig skjedde her'.»

Etter klagers mening ga dramatiseringen «et fullstendig feil inntrykk, og var med på å underbygge en faktisk situasjon som ikke var rettslig eller faktisk riktig».

Slik klager ser det, innebærer TV 3s publisering derfor også et brudd på VVP 1.5, om beskyttelse av enkeltmennesker, og VVP 2.1 og 2.3, om redaktøransvaret og redaksjonens ansvar for å vise åpenhet om bakenforliggende forhold som kan påvirke publikums oppfatning av innholdet.

Klager anfører: «Reportasjene er verken saklige eller faktabaserte, og innslaget går lenger enn det er dekning for. Det er ikke tatt hensyn til hvordan omtalen kan påvirke nærstående.»

For øvrig fastholder klager at programmet inneholder sterke beskyldninger: «I tillegg til å spekulere i om jeg er 'psycho', 'gal' eller har dissosiale psykiske lidelser, anklages jeg bl.a. for bevisst å ha brutt naboenes rettigheter og avtaler for flere millioner kroner. Mest fremtredende skal jeg bevisst ha brutt en muntlig rett for naboene til å føre opp bygg på min eiendom fra 1940-tallet. Likeledes skal jeg ha brutt en skriftlig avtale om å kjøpe eiendom til naboene. Begge deler er grove og feilaktige anklager.»

Klager viser til vedlagte dokumenter som han opplyser motbeviser TV 3s fremstilling. Klager tilføyer: «Om nødvendig vil jeg derfor forfølge TV3s grove anklager privatrettslig.» Han opplyser dessuten: «Den feilaktige anklagen/påstanden om at jeg bevisst skal ha brutt en muntlig rett for naboene til å føre opp bygg på min eiendom fra 1940-tallet er gjenstand for straffeforfølgelse (sak 15-151762MEDAHER/2), og TV3s påstand er derfor en forhåndsdømming av meg i en straffesak med en strafferamme på hele 6 års fengsel.»

Klager konkluderer: «Dersom PFU mot formodning skulle komme til at TV3 ikke har brutt god presseskikk i denne saken, vil 'Vær Varsom'-plakaten miste mye av sitt reelle innhold.»

TV 3 har ikke hatt ytterligere kommentarer.